

Länsstyrelsen
Västerbotten

Beslut

1 (31)

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

Dossiernummer
2402471

Enligt sändlista

Beslut om bildande av naturreservatet Skansnäsån i Vilhelmina kommun

(4 bilagor)

Beslut

Länsstyrelsen i Västerbotten beslutar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) att det område som redovisas på bifogad karta, bilaga 1, ska vara naturreservat.

För att uppnå och tillgodose syftet med naturreservatet Skansnäsån beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § första stycket förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet.

Enligt 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer Länsstyrelsen bifogad skötselplan för naturreservatets långsiktiga vård, bilaga 3.

Föreskrifterna enligt 7 kap. 5 och 6 §§ miljöbalken gäller från den dag de vinner laga kraft. Föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken gäller från kungörelsedatum även om beslutet överklagas.

Beslutet riktar sig till var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet. Beslutet riktar sig även till allmänheten.

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

Fakta om naturreservatet

Namn	Skansnäsån
Dossiernummer	2402471
NVR-id	2048163
Natura 2000, områdeskod	SE0810488
Kommun	Vilhelmina
Län	Västerbotten
Lägesbeskrivning	3 km öst om Dikanäs
Naturgeografisk region	33h, förfjällsregion med huvudsakligen nordligt boreal vegetation
Gräns	Se bifogade beslutskartor, bilaga 1a-e
Markägare	Enskilda markägare, samfälligheter, Vilhelmina Övre Allmäningsskog
Fastigheter	Allmäningsskogen 1:1, Dikanäs 1:12, 1:15, 1:37, 1:45. 1:46, 1:131, 1:134, 1:203, S:3, Skansnäs 1:6, 1:13, 1:22, 1:30, S:1
Förvaltare	Länsstyrelsen Västerbotten
Totalareal	795 hektar
Areal skogsmark	350 hektar
- varav nedan fjällnära gränsen	4 hektar
Areal våtmark	312 hektar
Areal vatten	133 hektar

Arealer och definitioner av marktäckeskategorier enligt Nationella Marktäckedata (NMD). Naturreservatets utökade areal preciseras naturtypsvis i avsnittet "Förenlighet med miljömål, friluftsmål och EU-direktiv".

Syftet med naturreservatet

Syfte

Syftet med naturreservatet är att bevara, vårda och återställa värdefulla naturmiljöer i form av ett fritt strömmande vattensystem med vattendrag och sjöar som har en hög grad av naturlighet och variationsrikedom. Syftet är också att bevara till stora delar naturskogsartade lövrika granskogar, våtmarker med en hög grad av naturlighet och andra öppna marker vilka också kan utgöra ekologiskt funktionella skyddszoner närmast vattenmiljöerna. Områdets helhetsvärden med dess förhållandevis opåverkade karaktär, ekosystem och biologiska mångfald ska bevaras. Syftet är vidare att skydda och återställa livsmiljöer för skyddsvärda arter, däribland den hotade arten flodpärlmussla

De arter och naturtyper som angivits för Natura 2000-området Skansnäsån ska skyddas och återställas så att gynnsam bevarandestatus kan bibehållas eller uppnås.

Ett syfte är också att inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och värdefulla naturmiljöer tillgodose behovet av områden för friluftslivet.

Hur syftet ska uppnås

Syftet ska uppnås genom att området i huvudsak utvecklas fritt genom naturliga processer. För de delar av reservatet som är präglad av naturliga störningar som översvämningar, historisk markanvändning i form av hävd eller är påverkat av skogsbruk, dikning, flottledsrensning eller annan fysisk påverkan samt främmande arter ska syftet även kunna nås genom att:

- utöka livsmiljöer och öka mängden lämpligt substrat för skyddsvärda arter i skog
- återställa struktur och hydrologi i vattendrag, våtmark och skog
- bibehålla öppna miljöer och öka mängden lämpligt substrat på stränder, våtmarker och annan öppen mark
- ta bort för området främmande arter

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

Åtgärder ska också kunna genomföras för att underlätta för allmänhetens friluftsliv och förebygga slitage och påverkan på mark, växt- och djurliv.

Skälen för beslutet

Naturreseptatet Skansnäsån är ett vattensystem med mycket höga naturvärden och även värden för friluftslivet. Området omfattas av Skansnäsån, delar av Dalsån och mynningsområdet i dess källsjö Skansnässjön samt ett omgivande naturlandskap med en mosaik av våtmarker och skogar. Från källsjön till åns mynning i Bjurviken i Vojmsjön är sträckan ca 11 km.

Vattendraget är fritt strömmande med en hög grad av naturlighet och variationsrikedom, som skiftar tydligt i karaktär från källa till mynning. Ån är lugnflytande de översta kilometrarna närmast Skansnässjön, därefter faller ån tämligen dramatiskt ned till sträckan innan utloppet i Vojmsjön där flera förhållandevis stora vattenfall förekommer. Ån har fungerat som flottled men är inte lika kraftigt påverkad av flottningsåtgärder som andra vattendrag i området.

Skansnäsån hyser ett av länets större kända reproducerande bestånd av den starkt hotade flodpärlmusslan. De återkommande inventeringar som genomförts har visat att det finns en population på cirka 180 000 flodpärlmusslor. Även föryngringen av musslor är god, andelen musslor under 50 mm i storlek är den högsta kända i länet och bland de 5 högsta i landet. Sammantaget har beståndet ett ”mycket högt skyddsvärde” enligt Naturvårdsverkets handledning för miljöövervakning. Flodpärlmusslor har höga krav på sin livsmiljö och en stark population med god föryngring är en indikator på ett rent vattendrag där de ekologiska samspelet mellan arter fungerar. Den rika förekomsten av reproducerande flodpärlmusslor visar på Skansnäsån som en ringa påverkad miljö med en god förekomst av värdfisken öring, ett permanent vattenflöde, relativt hög vattenhastighet och ett klart, syrgasrikt, näringsfattigt och välbuffrat vatten med stabilt pH samt botten består av grus och sten av varierande storlek.

Ån hyser starka reproducerande bestånd av öring med höga tätheter samt harr. Stensimpa som är beroende av klara och syrerika vatten och

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

indikerar god vattenkvalitet, finns i åns grundare partier. I Skansnässjön och ska det förutom öring även finnas röding och abborre. Längs ån finns också förekomst av utter noterat.

Omgivningen är omväxlande med myrstråk, översilningsängar, fjällbjörkskog, högörtsbjörkskog, äldre granskog och hållmarker. Strandzonen är måttligt påverkad av skogsbruk och då genom dimensionsavverkning eller som vedtäkt.

De omgivande skogarna, som huvudsakligen är grandominerade med varierat inslag av björk, består huvudsakligen av naturskogar som till delar är urskogsartade. Skogspartierna ligger som små eller stora holmar i ett mosaikartat landskap av skog och myr. Skogen har generellt mycket låg påverkansgrad med ett stort inslag av signalarter och rödlistade arter och med naturskogsstrukturer såsom gamla träd och död ved av olika grovlek och nedbrytningsstadier.

Omgivningarna kring Skansnäsån består av delar av ett två större våtmarkskomplex som klassats som områden med mycket höga naturvärden (klass 1) och vissa naturvärden (klass 3) i den riksomfattande våtmarksinventeringen (VMI).

Vattenmiljöerna inom reservatet ingår också i EU:s Natura 2000-nätverk som bland annat utpekats för förekomsten av flodpärlmussla och även utter.

Samtlig närliggande mark som omger vattenmiljöerna i reservatet har, eller har potential att fylla, en funktion som en ekologiskt funktionell kantzon.

Reservatet erbjuder höga upplevelsevärden och möjlighet att uppleva och nyttja värdefull natur genom fiske, bär- och svampplockning och annat.

Naturliga, relativt opåverkade vattensystem har blivit ovanliga på grund av påverkan från skogsbruk, vattenkraft, flottningsrensningar, dikningar, vägbyggen och annat. Endast en liten andel av de kända förekomsterna av flodpärlmusslor i länet hyser ett livskraftigt bestånd med god föryngring och ett bevarande av området har därför stor betydelse för flodpärlmusslan men även andra vattenlevande

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

organismer. I området finns också viktiga livsmiljöer för många skyddsvärda arter som är beroende av naturskogar och andra värdefulla naturmiljöer. Skyddet av dessa kvarvarande fragment av det ursprungliga naturlandskapet är avgörande för att bevara den biologiska mångfalden.

Området är till delar präglat av naturliga störningar genom åns årliga översvämningar och historisk markanvändning genom den hävd som skett. Området är också delvis påverkat av skogsbruk och har hydrologiskt och fysiskt påverkade vattenmiljöer. I området finns också exploaterade miljöer som kan vara lämpliga för arter med krav på tidvis hävdade ytor. Därför kan ett bevarande och en utveckling av områdets naturvärden gynnas av en naturvårdande skötsel som reservatsbeslutet möjliggör. Att området även ska kunna vara en tillgång för friluftslivet främjas av att skötselåtgärder också kan genomföras för att underlätta för allmänhetens friluftsliv.

De höga naturvärden som dokumenterats i området kräver ett omfattande och långsiktigt skydd. Genom reservatsbeslutet undanröjs hot från exploatering och andra åtgärder och förutsättningarna för att bevara och, genom skötselåtgärder, utveckla naturreservatets naturmiljöer förbättras. Genom beslutet bevaras också landskapsbilden och möjligheten att uppleva ett förhållandevis opåverkat naturlandskap.

Reservatsföreskrifter

För att uppnå och tillgodose syftet med reservatet gäller följande föreskrifter.

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § andra stycket miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Det är förbjudet att:

1. uppföra byggnad eller annan anläggning som till exempel mast eller vindkraftverk,
2. bygga om eller ändra befintlig byggnads eller anläggnings konstruktion, funktion eller användningssätt,

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

3. uppföra stängsel, staket eller hägnad. Undantag gäller för uppförande av viltstängsel. För uppförande av betesstängsel krävs Länsstyrelsens tillstånd,
4. anlägga väg, parkeringsplats, led, spång eller bro,
5. anlägga ledning eller rör,
6. bedriva täkt, gräva, plöja, spränga, borra, schakta, dika, dämna, rensa, utfylla, muddra, reglera eller bedriva annan verksamhet som skadar eller förändrar mark och block eller förändrar bottentopografi, vattenflöden eller dräneringsförhållanden,
7. tippa, dumpa eller anordna upplag,
8. framföra motordrivet fordon i terräng, med undantag för snöskoterkörning vintertid på snötäckt, väl tjälad mark eller på is,
9. avverka, flytta, ta bort eller på annat sätt skada levande eller döda träd eller buskar, såväl stående som liggande,
10. plantera in eller sätta ut växter, djur eller andra organismer,
11. släppa ut eller sprida gifter, vådliga ämnen, kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, växtnäringsämnen, jordförbättringsmedel eller kalk,

Det är utan Länsstyrelsens tillstånd förbjudet att:

12. sätta upp skylt, plakat, affisch, inskrift eller därmed jämförbar anordning för reklam, information eller liknande ändamål, annat än tillfälligt (högst en vecka) i samband med jakt eller i samband med organiserad friluftslivsverksamhet,
13. anlägga brygga,
14. utföra restaureringsåtgärder i vattenmiljön, såsom iläggning av sten och borttagande av vandringshinder.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om vad fastighetsägare och innehavare av särskild rätt till fastighet förpliktigas att tåla

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas att tåla att följande anordningar uppförs och åtgärder vidtas för att

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

tillgodose syftet med reservatet, där inget annat anges avses hela naturreservatet:

1. utmärkning av reservatets gränser enligt Naturvårdsverkets riktlinjer,
2. anläggande och underhåll av informationsplats,
3. anläggande och underhåll av parkeringsplats, vindskydd, rastplats, torrdass, eldstad, led, spång, trappa, bro, stängsel eller liknande anordningar,
4. skötselåtgärder för bevarande, synliggörande och tillgängliggörande av för friluftslivet intressanta besöksmål, inklusive forn- och kulturlämningar, genom röjning och fällning av buskar och träd,
5. skötselåtgärder i skog genom att röja och fälla buskar och träd; ringbarka eller på annat sätt skada träd; tillföra död ved eller andra växtdelar; dämna och lägga igen diken; stängsla samt genomföra markstörning och liknande åtgärder,
6. skötselåtgärder för att bibehålla eller skapa öppna miljöer och för att gynna skyddsvärda arter på stränder, i våtmarker, vägkanter och annan öppen mark genom stängsling, sådd, plantryckning; genom klippning eller röjning av buskar, träd och annan vegetation; genom att skada träd eller tillföra död ved; genom dämning och igenläggning av diken samt genom slätter, bete eller annan markstörning och liknande åtgärder,
7. fysisk och hydrologisk återställning i vattendrag och sjöar genom att ta bort vandringshinder, återföra upprepade block och sten, öppna avstängda sidofårar, etablera lekområden för fisk, återställa igenslammade bottenar, tillföra död ved och liknande åtgärder,
8. borttagande av för området främmande arter, exempelvis contortatall,
9. skötselåtgärder för att begränsa eller förhindra storskaliga angrepp av åttatandad granbarkborre genom fällning och barkning av färskt angripna granar samt rotkapning och barkning av vindfällda granar. Fällda träd ska i första hand lämnas i naturreservatet, men fällda färskt angripna träd kan i

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

undantagsfall transporteras ut om områdets prioriterade bevarandevärden påtagligt hotas,

10. undersökning och dokumentation av djur, växter och andra organismer samt mark- och vattenförhållanden.

C. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas, samt om ordningen i övrigt, inom naturreservatet

Det är förbjudet att:

1. göra åverkan på berg eller mark, till exempel genom att måla, borra, rista, hacka, gräva eller omlagra,
2. fälla, flytta, ta bort eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar, såväl stående som liggande. Undantag gäller för att ta torra, döda, klena kvistar för att använda till lägereld,
3. störa djurlivet, till exempel genom att klättra i boträd eller medvetet uppehålla sig nära rovfågelbo, lya eller gryt,
4. framföra motordrivet fordon i terräng med undantag för snöskoterkörning vintertid på snötäckt, väl tjälad mark eller på is,
5. insamla eller gräva upp växter, inklusive mossor och alger, samt lavar och svampar. Undantag gäller för att plocka bär, matsvamp och icke fridlysta blommor,
6. insamla ryggradslösa djur,

Det är utan Länsstyrelsens tillstånd förbjudet att:

7. sätta upp skylt, plakat, affisch, inskrift eller därmed jämförbar anordning för reklam, information eller liknande ändamål, annat än tillfälligt (högst en vecka).

Undantag från föreskrifterna

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för:

- a) förvaltaren av naturreservatet, eller den som förvaltaren uppdrar åt, att vidta de åtgärder som anges i B-föreskrifterna med stöd av 7 kap. 6 § miljöbalken i detta beslut. Undantag gäller

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

- också för de nödvändiga transporter som krävs för åtgärderna och för transporter i annat tjänstesyfte,
- b) renskötsel i enlighet med rennäringslagen (1971:437) eller framföra motordrivet fordon vid renskötsel i enlighet med gällande terrängkörningslagstiftning,
 - c) terrängkörning i enlighet med terrängkörningslagen (1975:1313) och terrängkörningsförordningen (1978:594),
 - d) åtgärder för drift, underhåll, reparation och upprustning av väg, vägområde och bro,
 - e) åtgärder för drift, underhåll, reparation och upprustning av ledning, ledningsgata eller ledningsområde inom ramen för befintlig koncession, ledningsrätt, servitut eller nyttjanderätt, inklusive nödvändiga röjningar och fällning av riskträd i befintlig ledningsgata och sidoområde samt de nödvändiga transporter som krävs för åtgärderna,
 - f) drift, underhåll och reparation av befintlig kraftverksanläggning på fastigheten Dikanäs 1:45,
 - g) slyröjning och fällning av enstaka träd i anslutning till befintlig camping på fastigheten Dikanäs 1:45 enligt bilaga 2. Eventuella åtgärder ska ske i samråd med länsstyrelsen,
 - h) uppförande av sittplats, grillplats, vindskydd, skoterbro, brygga eller liknande anläggning som ersättning för befintlig anläggning. Den nya anläggningen ska ha motsvarande funktion, användningssätt, storlek och läge som den borttagna anläggningen. Åtgärden ska ske i samråd med Länsstyrelsen,
 - i) slyröjning, kvistning och kapning av liggande träd för underhåll av befintlig stig, led och skoterled,
 - j) uppförande av jakttorn,
 - k) uppförande av ett båthus vid Tvärsjöns strand på fastigheten Skansnäs 1:22,
 - l) uppförande av ny byggnad som ersättning för befintlig byggnad som tagits bort efter naturreservatet bildats. Den nya byggnaden ska ha motsvarande storlek och läge som den borttagna byggnaden. Åtgärden kräver länsstyrelsens tillstånd,

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

- m) uppförande av vedskjul, utedass eller annan liknande komplementbyggnad inom 30 meter från befintlig huvudbyggnad och inte närmare strandlinjen än 25 meter,
- n) slyröjning och fällning av träd som riskerar att orsaka skada inom 20 meter från befintlig byggnad eller annan anläggning samt nedgrävning av latrin inom 50 meter från befintlig byggnad. Observera att eget omhändertagande av latrin är anmälningsskyldigt och kräver tillstånd från kommunen,
- o) kvistning eller röjning av sly för upprätthållande av befintliga sikt- eller skjutgator vid jaktpass,
- p) uttransport av fälld älg, björn, hjort eller vildsvin. Fordon och färdväg ska väljas med omsorg för att minimera mark- och vegetationsskador,
- q) åtgärder som syftar till att bibehålla öppna natur- och kulturmiljöer genom slåtter eller röjning av buskar och sly. Åtgärderna ska ske i samråd med länsstyrelsen. För andra kultur- eller biotopvårdande åtgärder krävs Länsstyrelsens tillstånd från föreskrifterna,
- r) för förvaltaren av naturreservatet, eller den som förvaltaren uppdrar åt, att plantera in eller sätta ut inhemska växter eller djur i artbevarande syfte,
- s) utsättning av fisk. Observera att utsättning av fisk regleras i förordningen om fisket, vattenbruket och fiskenäringen (1994:1716),
- t) insamling av enstaka exemplar av arter för exempelvis artbestämning och dokumentation. För att genomföra vetenskapliga undersökningar eller bedriva miljöövervakning som innebär någon form av markering, fällfångst eller andra åtgärder som kan innebära påverkan på naturmiljön krävs Länsstyrelsens tillstånd från föreskrifterna,

För samtliga undantag från föreskrifter gäller att risken för skada på mark, vegetation, bottnar och vatten ska minimeras.

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

Ärendets beredning

Skansnäsåns höga naturvärden har varit kända under lång tid. 1985 gjorde länsstyrelsen en sammanställning av naturvärden i mindre vattendrag i länet, och där ingick Skansnäsån med information om förekomst av bland annat flodpärlmussla. Ett år senare gjorde länsstyrelsen en riktad inventering av flodpärlmusslor i bland annat Skansnäsån och därefter har musslorna inventerats vid ett flertal tillfällen (1992, 2001, 2006, 2012 och 2020), på senare år som en del i länsstyrelsens miljöövervakningsprogram.

2003 fastställdes att Skansnäsån skulle vara ett Natura 2000-område och i den bevarandeplan som togs fram så bedömdes det, på grund av områdets höga naturvärden och känslighet för påverkan, finnas behov av ytterligare områdesskydd för området.

2005 klassades området som "Nationellt särskilt värdefull vattenmiljö" utifrån kriterier som definierats av bland annat Naturvårdsverket. Klassningen byggde främst på det rika beståndet av flodpärlmusslor.

2017 avverkningsanmäldes några mindre skogsområden i anslutning till vattenmiljön. Skogsstyrelsen bedömde att skogsområdena hyste så höga naturvärden att avverkningen var oförenlig med intressen som är av väsentlig betydelse för naturvärden eller kulturmiljövården. Tillstånd till avverkningen kunde därför inte medges.

Samma år och året efter genomförde Länsstyrelsen naturinventeringar i landskapet kring ån och bedömde att ån och ett område runt om ån hade höga naturvärden och var skyddsvärt enligt regionala och nationella strategier för skydd av naturmiljöer.

I början av 2018 tillstyrkte Naturvårdsverket att Länsstyrelsen kunde påbörja arbetet med process för ett bevarande av det skyddsvärda området runt om ån. Efter diskussioner och förhandlingar med markägare har överenskommelser om köp eller intrångsersättning för reservatsbildning gjorts med berörda ersättningsberättigade fastigheter inom delar av det skyddsvärda området.

Naturresevatet och dess avgränsning omfattar inte det hela det kända skyddsvärda området runt Skansnäsån. Det är oklart när överenskommelser med övriga berörda fastigheter inom det

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

skyddsvärda området kan bli klara. Därför omfattar det aktuella förslaget ett delbeslut om bildande av naturreservatet Skansnäsån. Naturreservatet kan därför bli aktuellt att utöka när ytterligare överenskommelser blivit klara.

Yttranden från remissinstanser och länsstyrelsens beaktande av inkomna synpunkter

Reservatsförslaget har sänts på remiss till berörda sakägare och myndigheter för yttrande och samråd. Följande remissinstanser har yttrat sig:

- **Vilhelmina kommun** ställer sig positivt till förslaget.
- **Västerbottens ornitologiska förening (VOF)** tillstyrker förslaget.
- **Sveriges geologiska undersökningar (SGU)** anser att kartläggningar som ger obefintlig eller försumbar skada på mark och omgivning ska undantas från föreskrifterna då sådan verksamhet utförs av en statlig myndighet. SGU avstyrker reservatsbildningar i områden där det finns utpekade riksintressen enligt 3 kap. 7 § Miljöbalken. Vidare avråder SGU från reservatsbildningar när de ligger i väl undersökta områden med tidigare känd malmpotential. SGU anser att införande av sådana naturreservat kommer att försvåra framtida eventuell utvinning i berörda områden. SGU avråder även från reservatsbildningar i områden där det finns gällande undersökningstillstånd eller bearbetningskoncessioner enligt minerallagen.
- **Länsstyrelsens kommentar:** Länsstyrelsen delar SGU:s uppfattning att det finns undersökningar som kan genomföras utan att bryta mot naturreservatsföreskrifterna eller påverka syftet med naturreservatet och kan därigenom genomföras utan dispensförfarande, medan mer fördjupade undersökningar kan innebära en påverkan på mark, vegetation och arter. Länsstyrelsen anser vidare att det inte är lämpligt med generella undantag från föreskrifterna när vilka åtgärder samt omfattningen av eventuella åtgärder inte är kända i förväg men kan, med stöd av 7 kap. 7 och 26 §§ miljöbalken, medge dispens

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

från meddelade föreskrifter om det finns särskilda skäl och är förenligt med föreskriftens syfte. Det aktuella reservatet berörs inte av några gällande undersökningstillstånd eller andra utpekade intressen för mineralutvinning eller kända intressen för energiproduktion.

- **En företrädare** för två angränsande fastigheter till reservatet påtalar att de fastigheterna i förslagets kartbilagor tycks ingå i reservatet. I det skriftliga yttrandet ges också en synpunkt på att vattenmiljöer ingår i reservatet.

Länsstyrelsens kommentar: Länsstyrelsen har korrigerat kartbilagorna så att de delar som felaktigt fanns med i förslaget är borttagna. När det gäller övriga delar så har förslaget till reservat skickats ut till kända berörda sakägare. För samfällda fastigheter där alla delägande fastigheter inte är kända, vilket är fallet för bland annat områdets vattenmiljöer, så har förslaget kungjorts i ortstidningar för att delge förslaget och ge möjlighet till att lämna synpunkter.

Översiktlig beskrivning av reservatet

Naturreseptatet Skansnäsån är ett vattensystem med mycket höga naturvärden och även värden för friluftslivet. Området omfattas av Skansnäsån, delar av Dalsån och mynningsområdet i dess källsjö Skansnässjön samt ett omgivande naturlandskap med en mosaik av våtmarker och skogar. Från källsjön till åns mynning i Bjurviken i Vojmsjön är sträckan ca 11 km.

Vattendraget är fritt strömmande med en hög grad av naturlighet och variationsrikedom, som skiftar tydligt i karaktär från källa till mynning. Ån är lugnflytande de översta kilometrarna närmast Skansnässjön, därefter faller ån tämligen dramatiskt ned till sträckan innan utloppet i Vojmsjön där flera förhållandevis stora vattenfall förekommer. Ån har fungerat som flottled men är inte lika kraftigt påverkad av flottsåtgärder som andra vattendrag i området.

Skansnäsån hyser ett av länets större kända reproducerande bestånd av den starkt hotade flodpärlmusslan. De återkommande inventeringar

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

som genomförts har visat att det finns en population på cirka 180 000 flodpärlmusslor.

Reservatet erbjuder höga upplevelsevärden och möjlighet att uppleva och nyttja värdefull natur genom fiske, bär- och svamplockning och annat.

Länsstyrelsens motivering och bedömning

Motiv till skyddets utformning

Skansnäsån är ett mycket värdefullt naturområde som hyser en mångfald av arter knutna till sjöar och vattendrag, skogar, våtmarker och andra öppna marker. Området har egenskaper och strukturer som utvecklats genom att naturliga processer fått verka relativt ostört under lång tid.

I reservatet finns bland annat ett av länets och Sveriges mest skyddsvärda bestånd av den starkt hotade flodpärlmusslan som kan ses som en indikator på vatten med hög ekologisk status och dessutom är en s.k. nyckelart i och med att den har direkt betydelse för andra vattenlevande organismer. Musslornas komplexa livscykel, långa liv och behov av goda populationer av värdfiskar ställer mycket höga krav på livsmiljön. Åtgärder som påverkar det strömmande vattnets vattenkvalitet, bottenarnas stabilitet och tillgång på lämpligt material, vattenomsättningen i substratet samt öringstammen kan därför inverka på musslorna och den övriga bäckmiljön negativt.

Området har också höga värden för friluftslivet. För att områdets värden ska bestå behöver området därför långsiktigt skyddas från skogsbruk och annan exploatering, verksamhet eller påverkan som innebär att områdets naturvärden skulle skadas, som försvårar för allmänhetens tillträde till området eller som kan påverka områdets relativt opåverkade karaktär på ett sådant sätt som strider mot syftet med reservatet.

Naturreseptatet är präglad av naturliga störningar, främst översvämningar. Vissa delar även präglade av historisk markanvändning i form av hävd som idag upphört eller är till stora delar

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

satt ur spel. Området är också till delar påverkat av äldre tiders skogsbruk och flottledsrensningar. På grund av detta så har ekosystemens funktion till delar påverkats negativt och viktiga ekologiska strukturer vidmakthålls eller skapas inte i delar av reservatet. Ett bevarande och en utveckling av de värden reservatet är satt att bevara och utveckla förutsätter därför att skötsåtgärder kan genomföras för att gynna dessa bevarandevärden på kort och lång sikt. I områdets exploaterade delar (ledningsgator och vägkanter) kan också skötselåtgärder gynna pollinerande insekter och andra arter med krav på tidvis hävdade ytor. Att området även ska kunna vara en tillgång för friluftslivet förutsätter också skötselåtgärder kan genomföras för att underlätta för allmänhetens friluftsliv och för att förebygga slitage och påverkan på mark, växt- och djurliv.

Naturreservatets är i första hand avgränsat med utgångspunkt i reservatets huvudsyfte om bevarande av Skansnäsån och omgivande värdefulla naturmiljöer. Även samråd med berörda markägare och lantmäteri- och skötseltekniska aspekter har till delar beaktats i avgränsningen. Naturreservatet och dess avgränsning omfattar inte det hela det skyddsvärda området och kan komma att utökas (se vidare under "Ärendets beredning").

Vattenmiljön hänger intimt samman med omgivande landmiljöer som har en funktion som skyddszon för vattendraget och därför är viktig ur naturvårdssynpunkt. Skyddszonen kan minska avrinning och erosion, fungera som filter för näringsämnen, påverka ljusförhållanden och vattentemperatur, bibehålla fuktigt mikroklimat, tillföra organiskt material och utgör i sig ofta en artrik livsmiljö. I naturreservatet ingår därför också smalare partier av angränsande landmiljöer, ibland utan högre naturvärden, vilka främst fyller en funktion som skyddszon.

Länsstyrelsen bedömer att Skansnäsåns skydd som Natura 2000-område inte är tillräckligt utan att vattendraget har ett behov av kompletterande skydd för att minska risken för negativ påverkan.

Det krävs ett omfattande och långsiktigt skydd för att bevara och utveckla naturreservatets värdefulla natur- och friluftsmiljöer. Naturreservat är den lämpligaste skyddsformen för stora områden som Skansnäsån med flera olika värdefulla naturmiljöer som har ett sådant skötselbehov att en skötselplan krävs och där det krävs skyddszoner

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

och starka restriktioner under lång tid för att värdena ska bibehållas och utvecklas.

Länsstyrelsen har därför bedömt att området, i enlighet med miljöbalkens mål om skydd av värdefulla natur- och kulturmiljöer och bevarande av biologisk mångfald (1 kap. 1 § miljöbalken) bör förklaras som naturreservat enligt 7 kap. 4 § miljöbalken.

Överensstämmelse med planer och strategier för skydd och förvaltning

Skyddet av Skansnäsån har hög prioritet inom Länsstyrelsens uppdrag att skydda värdefull natur och bevarandet av naturreservatet ligger i linje med nationella och regionala strategier och planer för skydd och skötsel av värdefull natur:

- Skansnäsån är klassad som ett nationellt särskilt värdefullt vattendrag enligt kriterier som definierats av Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet och Fiskeriverket¹.
- Områdets skogar har en stor mängd nyckelelement och naturvårdsarter och förhållandevis liten påverkan av modernt skogsbruk. De höga naturvärdena på beståndsnivå gör området högt prioriterat för skydd².
- Området ligger inom värdetrakter för vattenmiljöer, för skog³ och för våtmarker. Därmed blir förutsättningarna bättre för långsiktigt bevara och utveckla områdets utpekade värden och för att bevara, stärka och utveckla en grön infrastruktur på landskapsnivå⁴. En grön infrastruktur är ett ekologiskt

¹ Länsstyrelsen i Västerbottens län. 2008. *Strategi för skydd och restaurering av sjöar och vattendrag i Västerbottens län*.

² Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen. 2018. *Nationell strategi för formellt skydd av skog*. Rapport 6762.

³ Länsstyrelsen i Västerbottens län och Skogsvårdsstyrelsen Västerbotten. 2005. *Strategi för formellt skydd av skog i Västerbottens län. Inkl. Tillägg 2019-12-19 (dnr 511-2259-2018)*.

⁴ Länsstyrelsen Västerbotten. 2019. *Handlingsplan för grön infrastruktur i Västerbottens län*.

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

funktionellt nätverk av livsmiljöer, strukturer och naturområden för bevarande av biologisk mångfald i hela landskapet.

Förenlighet med miljömål, friluftsmål och EU-direktiv

Bevarandet av biologisk mångfald och arbetet med att uppnå de av riksdagen antagna miljö kvalitetsmålen är en hörnsten i det nationella miljöarbetet och naturreservat är den skyddsform som utgör basen i det formella skyddet av värdefulla naturområden och biologisk mångfald.

Reservatsbeslutet omfattar 133 hektar vattendrag och sjö, 350 hektar skog och 312 hektar våtmark med de typiska arter, strukturer och processer som hör till de olika naturtyperna. Skyddet stärker därmed möjligheterna att nå miljömålen Levande sjöar och vattendrag och även Levande skogar, Myllrande våtmarker samt Ett rikt växt- och djurliv.

Reservatet bidrar även till uppfyllandet av flera av Sveriges nationella friluftsmål, däribland målen om Tillgång till natur för friluftsliv och Skyddade områden som resurs för friluftslivet, genom att naturmiljöernas upplevelsevärden bevaras och tillgängliggörs.

Delar av Skansnäsåns naturreservat ingår i Natura 2000, EU:s nätverk av värdefulla naturområden med arter eller naturtyper som är särskilt skyddsvärda ur ett europeiskt perspektiv. För Natura 2000-områden finns krav på reglering av nödvändiga bevarandeåtgärder i EU-direktiv (art- och habitatdirektivet 92/43/EEG)⁵ och i svensk lagstiftning (miljöbalken, områdesskyddsförordningen).

Länsstyrelsen bedömer att reservatsbildning för Natura 2000-området, tillsammans med andra skyddsinsatser, är en lämplig bevarandeåtgärd för att dess värden ska bestå eller utvecklas. I Natura-områdets bevarandeplan påtalas flera hotbilder mot området som blir reglerade genom reservatets föreskrifter, däribland skogsbruk och annan fysisk påverkan. Därigenom ökar möjligheten för Natura 2000-området att bidra till så kallad gynnsam bevarandestatus, vilket innebär att de utpekade arternas och naturtypernas utbredningsområde, areal, populationsutveckling och andra kvaliteter kan bevaras.

⁵ EU:s Art- och habitatdirektiv, Direktiv 92/43/EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter.

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

Skansnäsån (ID WA12679259 och WA94256706 i VattenInformationsSystem Sverige, VISS) har idag måttlig till god ekologisk status i enlighet med EU:s vattendirektiv (2000/60/EG)⁶. Ett skydd av Skansnäsån som naturreservat kan bidra till att den ekologisk statusen bibehålls eller förbättras.

Effekter på ekosystemtjänster

Länsstyrelsen har gjort en bedömning av vilka effekter naturreservatsbildningen har på olika ekosystemtjänster från naturreservatet. I bedömningen ingår de ekosystemtjänster som påverkas i måttlig till hög grad, både positivt och negativt.

Beslutet har störst positiv effekt på de stödjande ekosystemtjänsterna som är kopplade till artbevarande och biologisk mångfald, men även många andra ekosystemtjänster påverkas positivt. Länsstyrelsen bedömer att bland annat följande ekosystemtjänster påverkas positivt av beslutet:

- **Försörjande ekosystemtjänster** som produktion av livsmedel från vilda djur och växter.
- **Reglerande ekosystemtjänster** som flödesreglering, biologisk kontroll av skadegörare och global klimatreglering (kolbindning) utförd av växter.
- **Kulturella ekosystemtjänster** som tillhandahållande av attraktiva miljöer för friluftsliv, tillhandahållande av områden för forskning samt bevarande av naturen för framtida generationer.
- **Stödjande ekosystemtjänster** som ekologiska samspel, bevarande av biologisk mångfald inkl genpool, habitat och hotade arter, samt tillhandahållande av livsmiljöer för arter, t.ex. barnkammare, boplatser för djur och fåglar.

Beslutet har störst negativ effekt på försörjande ekosystemtjänster kopplade till skogsbruk som produktion av träråvaror, bioenergi och biobaserade kemikalieråvaror. En nationell politisk avvägning har gjorts mellan produktion av virkesråvara och bevarande av skogar med höga

⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område.

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

naturvärden vid formuleringen av tidigare etappmål för miljömålet Levande skogar.

Förenlighet med riksintressen (3 och 4 kap. miljöbalken) och kommunala planer

Riksintressen

Hela naturreservatet ligger inom ett område som är av riksintresse för naturvård⁷ enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. En mindre del berör också ett riksintresse för friluftsliv (3 kap. 6 § MB) och de bäcknära delarna berör ett riksintresse som Natura 2000-område (4 kap. 8 § MB). Reservatet berör även områden som är av riksintresse för rennäring enligt 3 kap. 5 § miljöbalken.

Områden som är av riksintresse ska, enligt miljöbalken, skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada deras värden eller möjligheterna att använda dem för avsett ändamål. Länsstyrelsen bedömer inte att reservatet påverkar riksintressena negativt eller att några av riksintressena är motstående inom reservatets avgränsning

Naturreservatet berörs inte av några gällande eller förfallna undersökningstillstånd eller utpekade riksintressen för mineralutvinning (3 kap. 7 § miljöbalken), energiproduktion (3 kap. 8 § miljöbalken) eller kända intressen för totalförsvaret (3 kap. 9 § miljöbalken).

Kommunala planer

Vilhelmina kommuns översiktsplan redovisar de berörda riksintressena. I planens ställningstaganden och konsekvensbedömning prioriterar kommun särskilt blanda annat miljömålen Levande sjöar och vattendrag samt Levande skogar. Planen beskriver också förekomsten av bestånd av flodpärlmusslor och vikten av att vattenförekomster som inte uppnår miljö kvalitetsnormen god status idag ska göra det på sikt och att befintlig status får inte försämrats. Vidare lyfts formellt skyddade

⁷ Länsstyrelsen i Västerbottens län. *Riksintressen för naturvård Västerbottens län*. Meddelande 4:2001.

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

områden som ett av de teman för grön infrastruktur som ges fokus i planen.

Sammantaget bedömer Länsstyrelsen att detta beslut om bildande av naturreservatet Skansnäsån är förenligt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurserna samt med för området gällande kommunala planer.

Intresseprövning enligt 7 kap. 25 § miljöbalken

Vid skydd av områden ska det enligt 7 kap. 25 § miljöbalken göras en avvägning mellan allmänna och enskilda intressen. Inskränkningar som motiveras med hänsyn till naturvårdsintressen eller intressen för friluftslivet betraktas som angelägna allmänna intressen.

Sammantaget finner Länsstyrelsen att de positiva effekterna av att bevara området överväger de negativa effekterna som orsakas av inskränkningarna i markanvändning. Vid avvägning enligt 7 kap. 25 § har Länsstyrelsen funnit att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet ska uppnås.

Upplysningar

Länsstyrelsen kan med stöd av 7 kap. 7 § miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter om det finns särskilda skäl och om det är förenligt med förbudet/föreskriftens syfte.

För föreskrifter med krav på tillstånd kan Länsstyrelsen lämna tillstånd till en åtgärd om det inte strider mot reservatets syfte. Att föreskriften har ett tillståndskrav innebär att åtgärden eller verksamheten kan bli aktuell och är möjlig att få utföra, åtminstone i viss omfattning, på vissa villkor, t.ex. med krav på utformning, tidsbegränsning, lokalisering m.m.

Enligt 29 kap. 2 och 2a §§ miljöbalken gäller bland annat att brott mot föreskrift som meddelats enligt 7 kap. miljöbalken kan medföra straffansvar. Har någon vidtagit åtgärd i strid med meddelad föreskrift, kan Länsstyrelsen enligt 26 kap. 9 och 14 §§ miljöbalken vid vite förelägga om rättelse.

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

Enligt 4 § skogsvårdslagen (1979:429) ska lagens bestämmelser eller föreskrifter inte tillämpas i den mån de strider mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 7 kap. miljöbalken.

Före anordnande av fasta renskötselanläggningar ska samråd ske med Länsstyrelsen enligt 12 kap. 6 § miljöbalken, enligt vad som framgår av 7c § förordningen (1998:904) om anmälan om samråd.

Utöver föreskrifterna för naturreservatet gäller också andra lagar, förordningar och föreskrifter till skydd för naturmiljön, till exempel:

- Verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i särskilda skyddade områden (Natura 2000) kräver tillstånd enligt 7 kap. 28 a-29 b §§ miljöbalken. Det gäller även åtgärder utanför området om det kan påverka miljön inne i Natura 2000-området,
- Fridlysning av alla vilda fåglar och däggdjur samt deras ägg, ungar och bon enligt jaktlagen (1987:259). Vissa andra växt- och djurarter är fridlysta enligt 8 kap. miljöbalken och artskyddsförordningen (2007:845),
- I enlighet med 2 kap. 16 § förordningen (1994:1716) ska tillstånd för utsättning av fisk sökas hos Länsstyrelsen. Tillstånd får inte ges för sådana fiskarter eller fiskstammar som är olämpliga med hänsyn till vattenområdets särart. Tillstånd får inte heller ges om det finns risk för spridning av smittsamma sjukdomar,
- Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap. kulturmiljölagen (1988:950). Enligt 2 kap. 6 § kulturmiljölagen är det förbjudet att utan tillstånd från Länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, planering eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning,
- Reservatet omfattas av strandskyddsbestämmelserna i 7 kap. 13 - 18 §§ miljöbalken. Beslut om bygglov innebär inte att dispens från reglerna om strandskydd och reservatsföreskrifterna har beviljats. Inom naturreservat är det Länsstyrelsen som prövar ärenden om strandskydd.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Helene Hellmark Knutsson med Per-Anders Blomqvist, handläggare områdesskydd, som föredragande. I handläggningen har också Emil Larsson, handläggare områdesskydd, medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på <https://www.lansstyrelsen.se/dataskydd>.

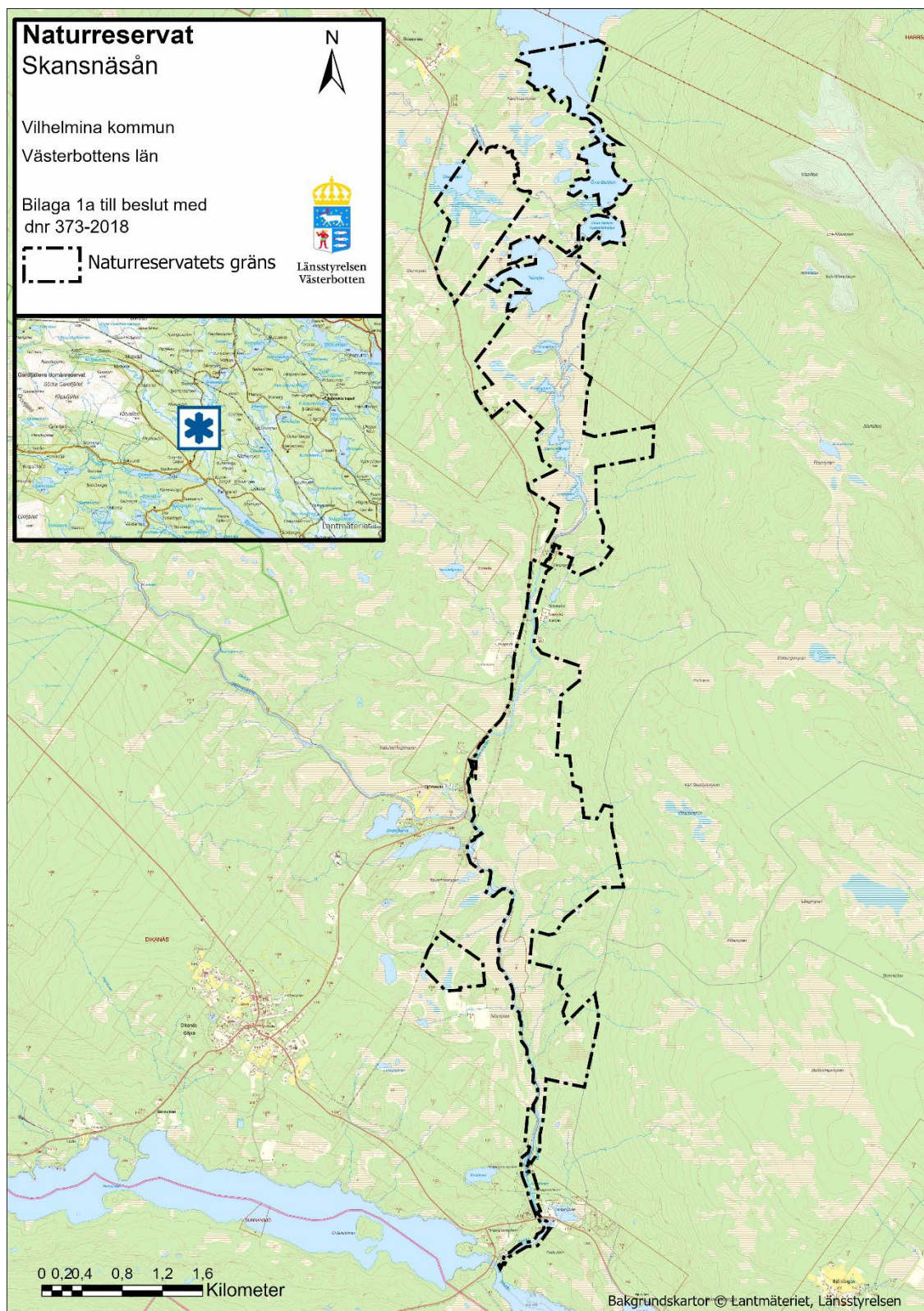
Bilagor

- 1 a-e. Beslutskartor
2. Beslutskarta för föreskrift med bilaga
3. Skötselplan inklusive bilagor
4. Överklagandehänvisning regeringen

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

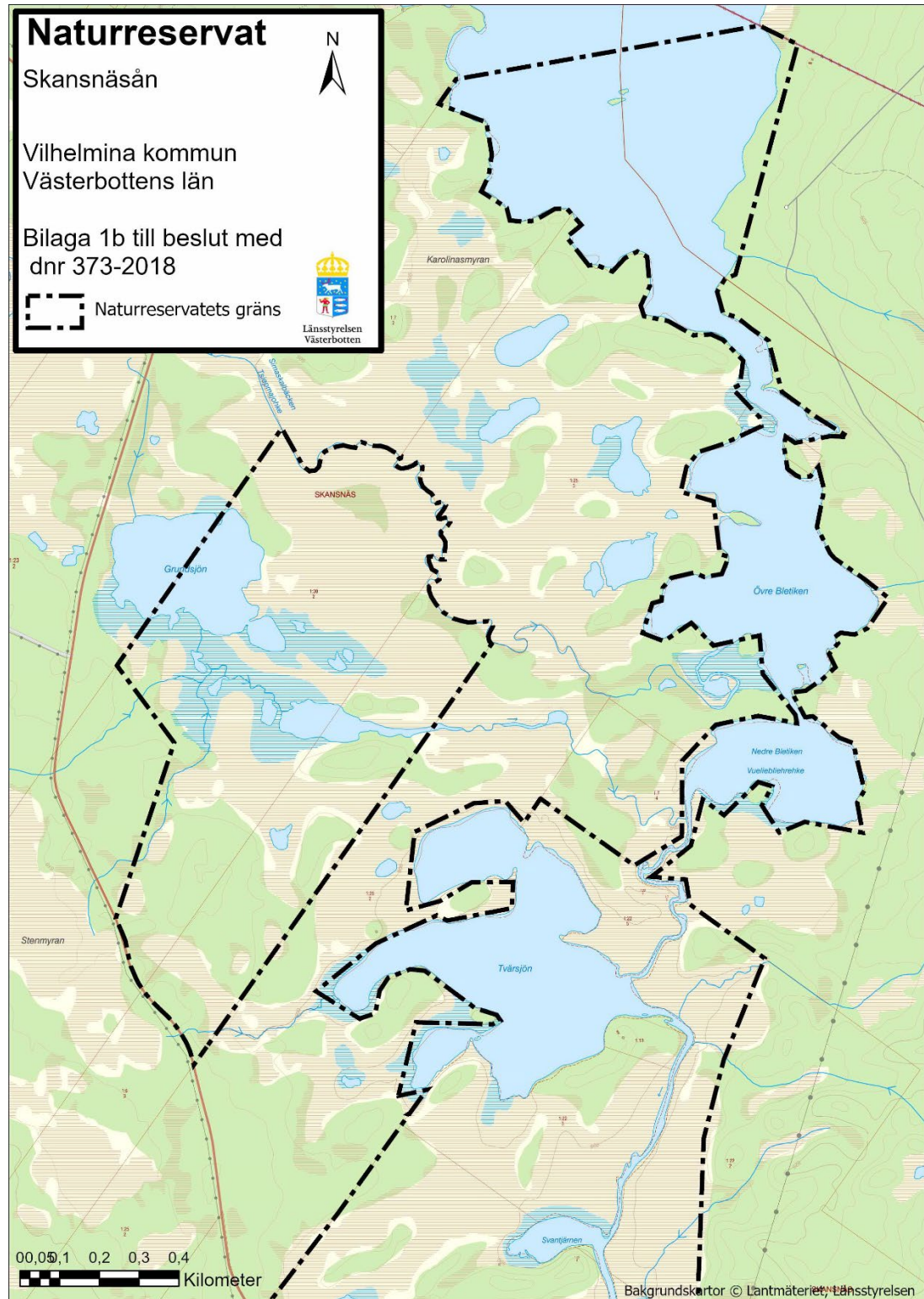
Bilaga 1a

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

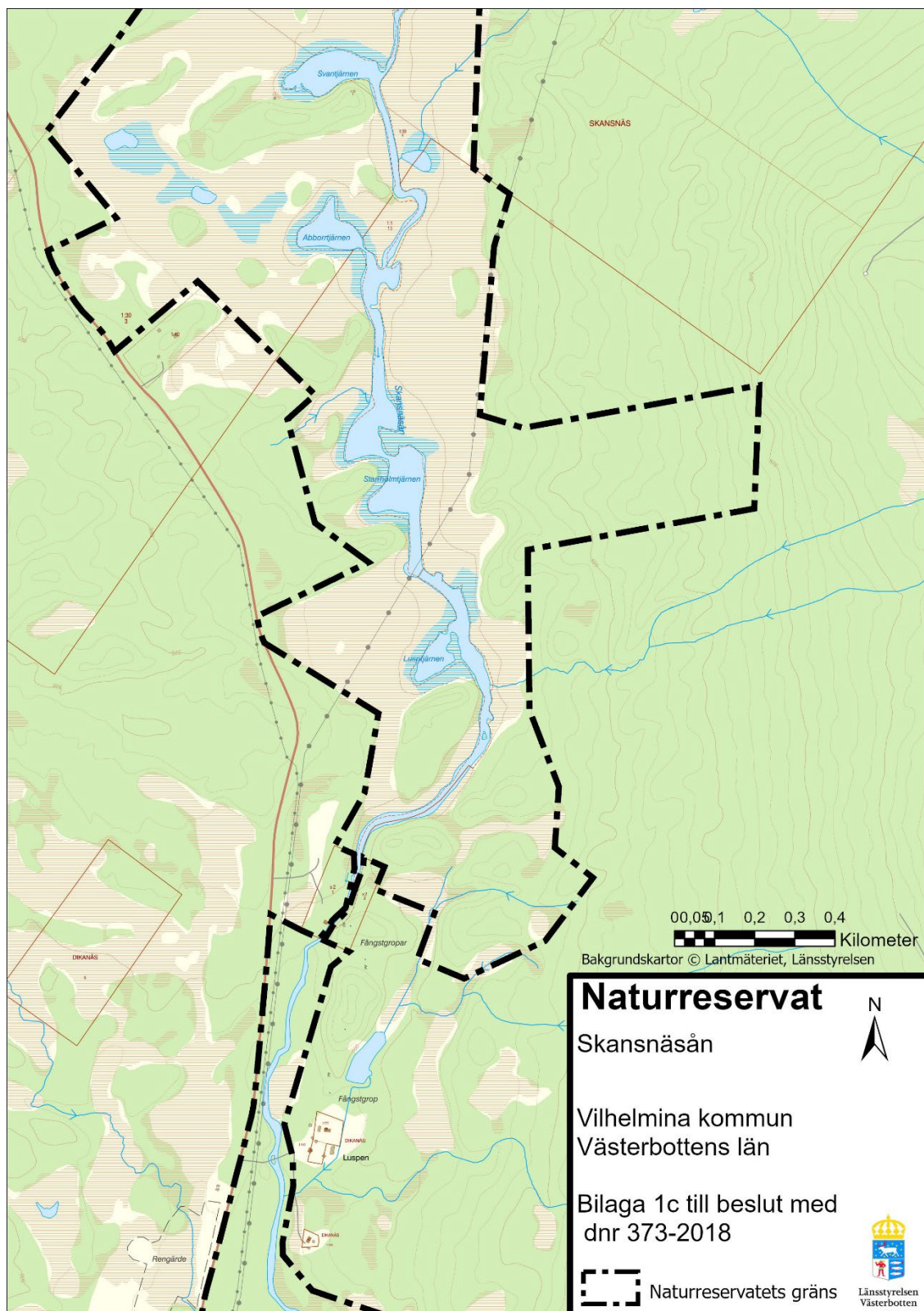
Bilaga 1b

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

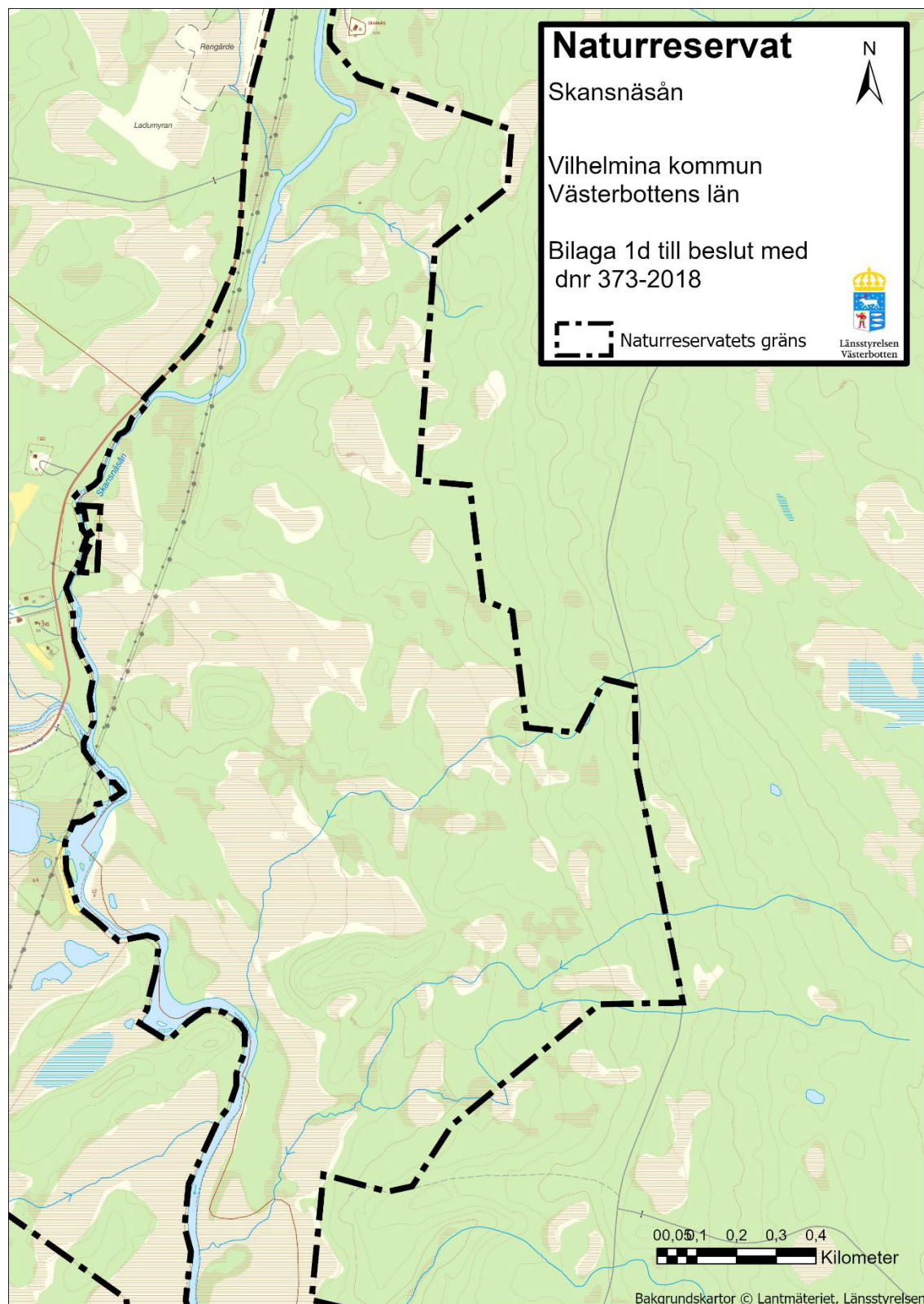
Bilaga 1c

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

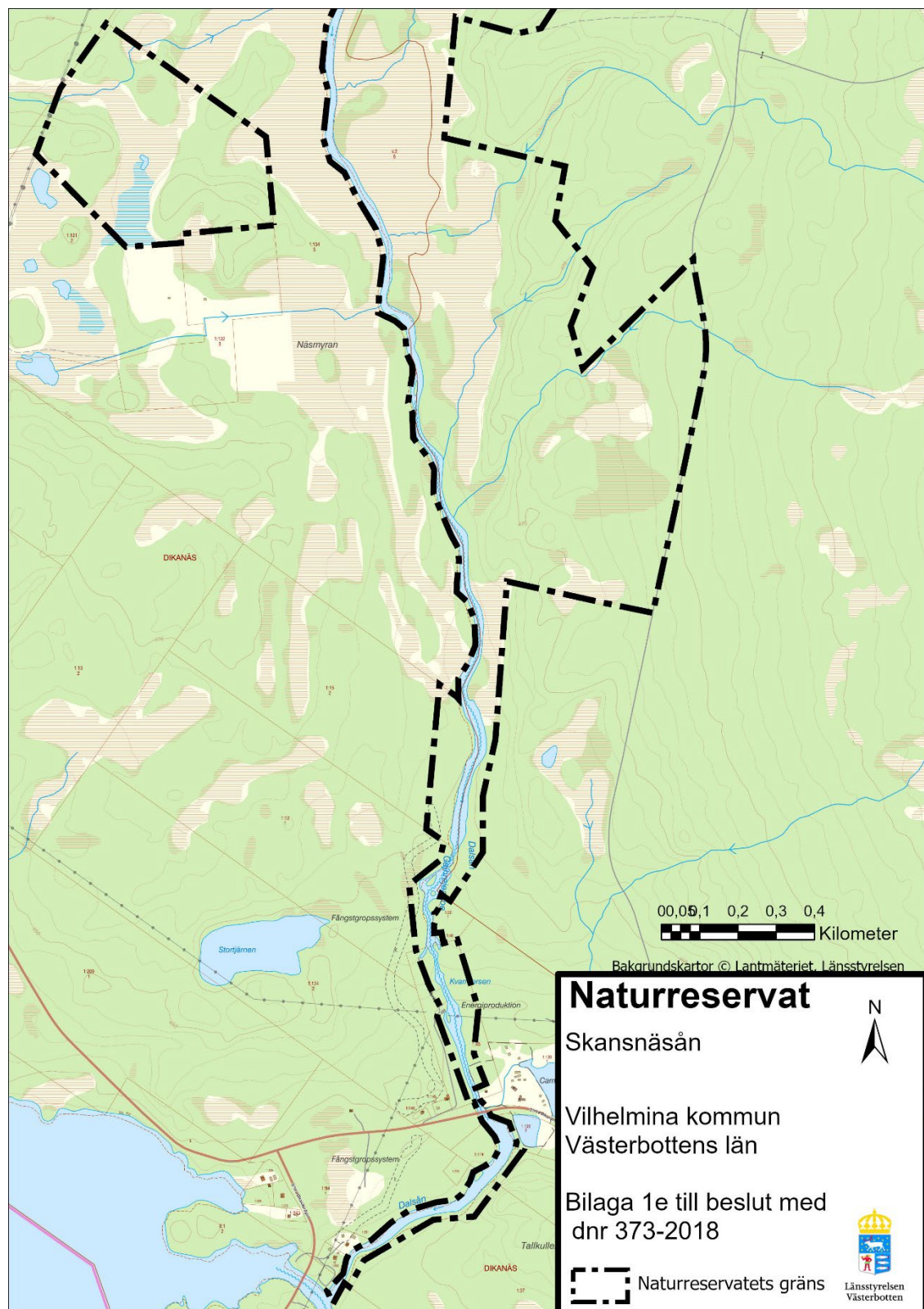
Bilaga 1d

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

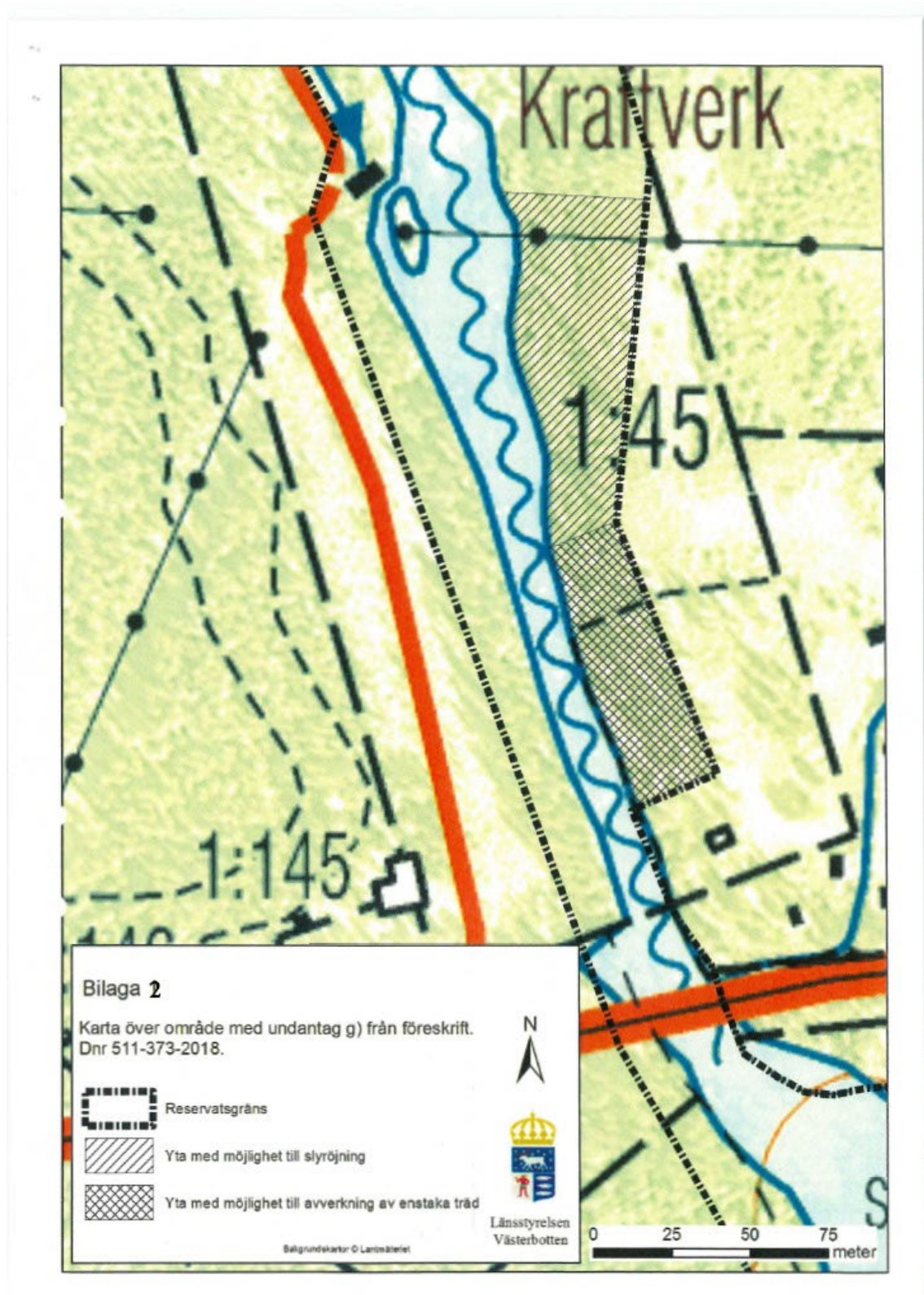
Bilaga 1e

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

Bilaga 2

Länsstyrelsen
Västerbotten

Bilaga 3 till beslut

1 (20)

Datum

2024-12-17

Diarienummer

373-2018

Skötselplan för naturreservatet Skansnäsån i Vilhelmina kommun

Foto: Länsstyrelsen

1 Syftet med naturreservatet

Syfte

Syftet med naturreservatet är att bevara, vårda och återställa värdefulla naturmiljöer i form av ett fritt strömmande vattensystem med vattendrag och sjöar som har en hög grad av naturlighet och variationsrikedom. Syftet är också att bevara till stora delar naturskogsartade lövrika granskogar, våtmarker med en hög grad av naturlighet och andra öppna marker vilka också kan utgöra ekologiskt funktionella skyddszoner närmast vattenmiljöerna. Områdets helhetsvärden med dess förhållandevis opåverkade karaktär, ekosystem och biologiska mångfald ska bevaras. Syftet är vidare att skydda och återställa livsmiljöer för skyddsvärda arter, däribland den hotade arten flodpärlmussla.

De arter och naturtyper som angivits för Natura 2000-området Skansnäsån ska skyddas och återställas så att gynnsam bevarandestatus kan bibehållas eller uppnås.

Ett syfte är också att inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och värdefulla naturmiljöer tillgodose behovet av områden för friluftslivet.

Hur syftet ska uppnås

Syftet ska uppnås genom att området i huvudsak utvecklas fritt genom naturliga processer. För de delar av reservatet som är präglad av naturliga störningar som översvämningar, historisk markanvändning i form av hävd eller är påverkat av skogsbruk, dikning, flottledsrensning eller annan fysisk påverkan samt främmande arter ska syftet även kunna nås genom att:

- utöka livsmiljöer och öka mängden lämpligt substrat för skyddsvärda arter i skog
- återställa struktur och hydrologi i vattendrag, våtmark och skog
- bibehålla öppna miljöer och öka mängden lämpligt substrat på stränder, våtmarker och annan öppen mark
- ta bort för området främmande arter

Åtgärder ska också kunna genomföras för att underlätta för allmänhetens friluftsliv och förebygga slitage och påverkan på mark, växt- och djurliv.

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

2 Fakta om naturreservatet

Namn	Skansnäsån
Dossiernummer	2402471
NVR-id	2048163
Natura 2000, områdeskod	SE0810488
Kommun	Vilhelmina
Län	Västerbotten
Lägesbeskrivning	3 km öst om Dikanäs
Naturgeografisk region	33h, förfjällsregion med huvudsakligen nordligt boreal vegetation
Gräns	Se bifogade beslutskartor, bilaga 1a-e
Markägare	Enskilda markägare, samfälligheter, Vilhelmina Övre Allmanningsskog
Fastigheter	Allmanningsskogen 1:1, Dikanäs 1:12, 1:15, 1:31, 1:37, 1:45, 1:46, 1:134, 1:203, S:3, Skansnäs 1:6, 1:13, 1:22, 1:30, S:1
Förvaltare	Länsstyrelsen Västerbotten
Totalareal	795 hektar
Areal skogsmark	350 hektar
- varav nedan fjällnära gränsen	4 hektar
Areal våtmark	312 hektar
Areal vatten	133 hektar

Arealer och definitioner av marktäckeskategorier enligt Nationella Marktäckedata (NMD). Naturreservatets utökade areal preciseras naturtypsvis i avsnittet "Förenlighet med miljömål, friluftsmål och EU-direktiv".

3 Natura 2000

Skansnäsån ingår i Natura 2000, EU:s nätverk av värdefulla naturområden med arter eller naturtyper som är särskilt skyddsvärda ur ett europeiskt perspektiv. För Natura 2000-området Skansnäsån finns en bevarandeplan i vilken det anges vad som krävs för att upprätthålla gynnsam bevarandestatus för utpekade arter och naturtyper. Målen och åtgärderna i denna skötselplan är utformade för att i huvudsak överensstämma med de mål som finns i bevarandeplanen. Följande arter och naturtyper, enligt Art- och habitatdirektivet, finns eller har påträffats i

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

reservatet och är en del av det som utgjort grund för utpekandet av Skansnäsån som Natura 2000-område och är de prioriterade bevarandevärden som ska bevaras inom Natura 2000-området:

Uttekade arter inom Natura 2000-området Skansnäsån som påträffats i naturreservatet

- Flodpärlmussla (*Margaritifera margaritifera*)
- Utter (*Lutra lutra*)

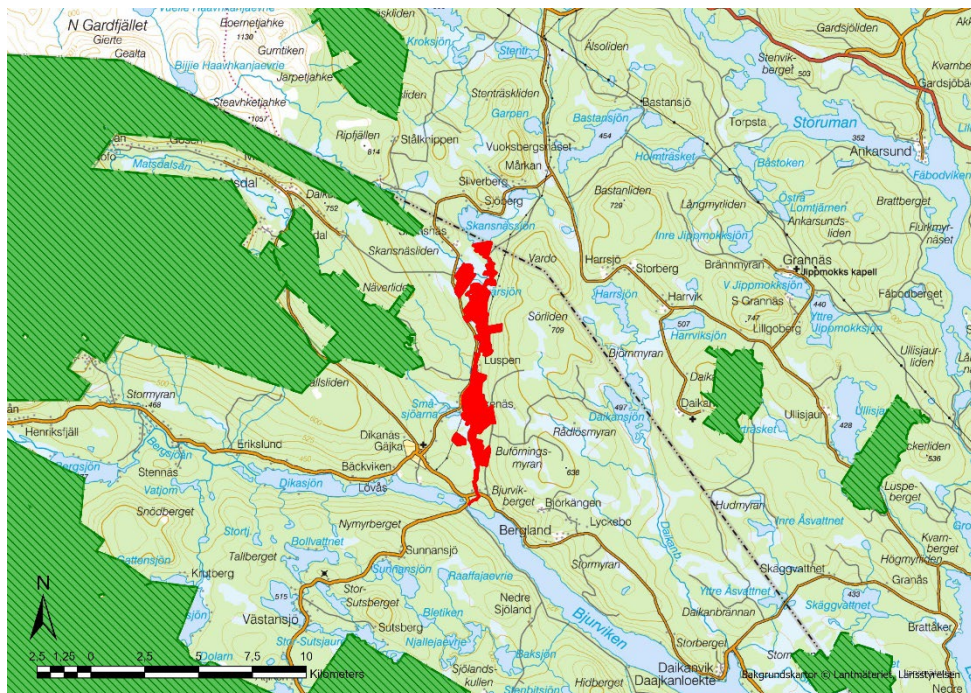
Uttekade naturtyper inom Natura 2000-området Skansnäsån som finns i naturreservatet

- Mindre vattendrag

4 Beskrivning av naturreservatet

4.1 Läge och landskap

Naturreservatet ligger strax nordost om Dikanäs. Det omfattar ett naturlandskap av skog och våtmark omkring Skansnäsån som från Skansnässjön flödar söderut och i höjd med Björkenäs rinner samman med Dalsån och sedan efter ca 11 km mynnar ut i Dikaån mellan Dikasjön och Vojmsjön.

Naturreservatet Skansnäsån (rödmarkerat). På kartan syns också närliggande naturreservat (grön, randig markering).

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

4.2 Vattendrag och sjö

Vattendraget är lugnflytande de översta kilometrarna närmast Skansnässjön där näromgivningen domineras av stora våtmarker. Därefter faller ån tämligen dramatiskt under resten av sträckan till Vojmsjön. Flera stora fall förekommer i den nedre delen och dessa utgör troligen vandringshinder för många uppströms vandrande arter.

Omgivningen är variationsrik med både myrstråk som löper längs vattendraget till frodvuxna områden som översilas under högflöden.

Skansnäsån hyser ett av länets större kända reproducerande bestånd av den starkt hotade flodpärlmusslan. De återkommande inventeringar som genomförts har visat att det finns en population på cirka 180 000 flodpärlmusslor. Även föryngringen av musslor är god, andelen musslor under 50 mm i storlek är den högsta kända i länet och bland de 5 högsta i landet. Sammantaget har beståndet ett "mycket högt skyddsvärde" enligt Naturvårdsverkets handledning för miljöövervakning.

Vattendraget har utgjort en viktig transportled för flottningen, och viss påverkan från flottningsepoken finns.

Skansnäsån har en hög grad av naturlighet och hyser ett av länets större bestånd av flodpärlmussla, Foto: Länsstyrelsen

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

4.3 Skog

Skogsmarken är en del av en utpräglad skogsmyrmosaik med otaliga små skogsholmar och större sammanhängande skogar. Granen dominerar med ett varierande inslag av björk beroende på läge och bördighet. Vissa områden nära bäcken, små myrholmar och vissa större skogsfläckar täcks av gles fjällbjörkskogsliknade lövskog med sparsamt graninslag.

Skogen är till största delen gammal och naturskogartad och den intakta skogsmyrmosaiken med stor andel naturskog förstärker myrarnas naturvärden på ett påtagligt sätt. De äldsta och grövsta träden har till delar plockats ut i omgångar. I de fattigaste och glesaste skogspartierna är avverkningsspåren mycket få.

Skogsmarken är ofta blockrik och mycket fattig och befinner sig ibland i gränslandet till skogliga impediment. Skogen har tydlig skiktning, åldersspridning och skiktning. Död ved förekommer allmänt i olika grovlek och nedbrytningsstadier.

En

En mosaik av skog och våtmarker karaktäriserar stora delar av landmiljön i naturreservatet. Foto: Per-Anders Blomqvist

4.4 Våtmark

Våtmatkskomplexet är mångformigt med stora arealer blandmyr, plana, öppna kärr, videokärr och tjärnar. Vegetationen är genomgående intermediär till rik.

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

Korvskorpionmossa dominerar mjukmattekärr och flarkar, medan videkärr och mosseytor är vitmosseminerade. Andelen öppet vatten i form av gölar, tjärnar, åar och flarkgölar är hög. Oftast är de vegetationslösa med en smal vassbård. Sträng-blandmyrar består av dels kallgräs-vitmosseminerade kärrpartier, dels lösbottenkärr och flarkgölar dämnda av mossesträngar. Vegetationen i ranningar utmed Skansnäsån utgörs av videkärr av vitmosstyp och närmast ån av en tydlig levé med ängsartad högrötsvegetation.

Vägen i väster och anslutande diken har en lokal hydrologisk påverkan. I övrigt är området förhållandevis opåverkat.

Storleken, mångformigheten och den representativa vegetationen utgör områdets främsta värden.

4.5 Arter

Skansnäsåns naturreservat är en lämplig miljö för arter knutna till ostörda våtmarker, vattendrag och naturskogar i fjällnära miljö. Bland annat följande arter har noterats i området (huvudkälla Artportalen):

- **Fiskarter:** Öring, harr, stensimpa, röding, abborre
- **Däggdjur:** Utter har påträffats i samband med länsstyrelsens inventeringar för miljöövervakning och spår av bäver syns också.
- **Kärlväxter:** Hirsstarr, vasstarr, fjällskräp, brudborste, fjällskära, smörboll, Kung Karls spira, kärrspira, ormrot, blodrot, späd ögontröst, ängsnycklar, nordisk stormhatt, kvanne, myggblomster
- **Mossor:** björnvitmossa, brun glansvitmossa, flaggvitmossa, klubbvitmossa, krokvitmossa, källmossa, källpraktmossa, purpurvitmossa, rostvitmossa, rufsvitmossa, sotvitmossa, spärrvitmossa
- **Andra naturvårdsarter:** rödbrun blekspik, smalskaftslav, vitgrynig nållav, doftskinn, gammelgransskål, granticka, gränsticka, harticka, ostticka, rosenticka, rynkskinn, stjärntagging, tajgaskinn, ullticka, vedticka
- **Fåglar:** fiskgjuse, trana, smålom, småspov, gluttsnäppa, myrsnäppa, drillsnäppa, sävsångare, bergfink, sidensvans, svartvit flugsnappare

4.6 Kulturhistoria och markanvändning

Kulturhistoria och fornlämningar

De dokumenterade äldre fornlämningar eller kulturlämningar som (enligt Riksantikvarieämbetets söktjänst Fornsök¹) finns inom reservatet består av fångstgropar och en kolningsanläggning.

Hävd

En omfattande slätterhävd har bedrivits utmed Skansnäsån och i de öppna kärren vilket hölador vittnar om. Det finns även uppgifter om betande djur i området.

Flottningskraft

Ån har utgjort en transportled för flottningen, och viss påverkan från flottningsepoken finns. Ån är dock inte lika kraftigt påverkad av flottningsåtgärder som andra vattendrag i området.

I de nedre delarna av ån finns ett aktivt strömkraftverk. Påverkan på vattendraget bedöms vara marginell.

Skogsbruk

Skogen i reservatet bär måttligt med spår av äldre tiders nyttjande. Det finns spridda stubbar efter plockhuggning i området.

4.7 Renskötsel

Naturresevatet ligger inom Vapsten och Vilhelmina norras samebyars förvinter- och vinterbetesland, som nyttjas från senhösten till våren. Två renflyttningsleder korsar reservatet och ett rengärde ligger i nära anslutning på andra sidan landsvägen. Delar av reservatet ligger enligt Sametingets kartor² inom riksintressen för rennäringsen.

Andra områden än de som redovisas på Sametingets kartor kan få ökad betydelse på grund av bl.a. väder, betestillgång samt övriga verksamheter och aktiviteter inom beteslandet. Samhällen, utbyggda älvar, vägar, skogsbruk, turism m.m. i samebyns vinterbetesområde gör att renarna behöver mycket tillsyn i vinterbeteslandet. Tjockt snötäcke och hård skare gör att det i vinterbeteslandet är nödvändigt att ha tillgång till hänglavsbyte.

¹ Riksantikvarieämbetets databas Fornsök.

² Sametinget. IRENMARK. Rennäringsens markanvändningsdata. www.sametinget.se.

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

4.8 Friluftsliv

Skansnäsån och dess omgivningar har stora värden för fiske och andra friluftaktiviteter som bär- och svampplockning. Ån med dess omgivande naturskogar och våtmarker utgör ett spektakulärt landskap. Sportfisket i ån riktas främst mot är harr och öring. En skoterled följer åns nedre del.

Förslag på besöksmål i naturreservatet

Kvarnforsen: Vid åns nedre del forsar den mäktiga Kvarnforsen som är ett givet besöksmål. På åns västra sida går en väg upp längs ån till det kraftverk som ligger vid forsen. Där finns också en rastplats med bänk och bord. Från mot campingen på den östra sida går en otydlig stig upp mot forsen.

Den mäktiga Kvarnforsen i reservatets södra del. Foto: Per-Anders Blomqvist

5 Skötselområden för naturmiljöer

Reservatet är indelat i 3 skötselområden med utgångspunkt från de övergripande naturtyperna i naturreservatet samt behov av åtgärder (se även bilaga 1). För varje skötselområde redovisas bevarandemål som beskriver vilket tillstånd som ska bevaras eller uppnås i skötselområdet och därmed ge en tydlig bild av hur reservatets syfte ska tillgodoses. För varje skötselområde redovisas också skötselåtgärder som kan behöva vidtas i området för att syftet med

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

naturreservatet ska kunna uppnås och som kan genomföras av Länsstyrelsen, som förvaltare av reservatet, i enlighet med reservatets föreskrifter och i mån av tillgängliga resurser. Skötselområdets bevarandetillstånd anses gynnsamt när dessa bevarandemål är uppnådda.

5.1 Skötselområde 1: Vattendrag och sjö

Areal: 133 hektar

Beskrivning

Skötselområdet omfattar reservatets vattendrag och sjöar och tjärnar och dessa vattenmiljöers stränder och svämplan. Ån har rik förekomst av flodpärlmusslor. Huvuddelen av vattenmiljöerna är generellt förhållandevis opåverkade. Ån har dock använts som flottled men med lägre grad av påverkan jämfört med andra liknande vattendrag. Påverkan finns också i form av diken eller rätade bäcksträckor.

I de nedre delarna av ån finns ett aktivt strömkraftverk vid sidan av ån. Kraftverket leder bort en mindre del av flödet men saknar damm och utgör därmed inget vandringshinder. Påverkan på vattendraget bedöms därför vara förhållandevis marginell

Bevarandemål

- Vattendragen ska huvudsakligen ha en naturlig hydrologi och vattenkemi.
- Vattendrag inklusive svämplan ska präglas av naturliga processer med de strukturer och artsamhällen som hör till naturtyperna. Naturliga erosions- och sedimentationsprocesser ska tillåtas fortgå ostört och forma strukturer och livsmiljöer.
- Vattenkvalitén ska vara god med försumbar påverkan av mänskliga faktorer, t.ex. övergödande, försurande och grumlande ämnen. Det ska inte förekomma gödsling, kalkning eller dikning
- Vattenlevande organismer ska ha fria vandringsvägar.
- Typiska arter ska ha stabila eller ökande populationer inom området.
- Främmande arter eller stammar ska inte utgöra ett hot mot områdets naturvärden.
- Flodpärlmussla ska finnas i området och dess population ska inte minska. Populationen ska vara reproducerande och innehålla musslor i alla åldersklasser.
- Arealen vattendrag ska vara minst 133 ha.

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

Skötselåtgärder

Fri utveckling

Skötselområdet ska huvudsakligen utvecklas fritt genom naturliga processer.

Främmande arter

Främmande arter som utgör ett hot mot områdets naturvärden bör tas bort.

Hydrologisk restaurering

Där vattenmiljön påverkats negativt av exempelvis flottningsåtgärder kan restaurering av hydrologin genomföras.

5.2 Skötselområde 2: Lövrik grandominerad skog

Areal: 350 hektar

Beskrivning

Skötselområdet omfattar reservatets skogar, som framför allt utgörs av grannaturskogar med gott om naturskogsstrukturer och ett ofta stort inslag av björk. I mindre delar finns också mindre arealer ren björkskog. Områdets skogar är till stora delar opåverkade av modernt skogsbruk. Spår av dimensionsavverkning förekommer framför allt i de mer produktiva delarna. Mindre partier är mer tydligt genomhuggna. En del diken finns som avvattnar skogsmarken ner i myrarna längs ån. Flera kraftledningar och kortare skogsbilvägar korsar reservatet.

Bevarandemål

- Skogen ska huvudsakligen präglas av intern dynamik med naturliga processer såsom trädens åldrande och döende, stormfällningar, insekters och svampars nedbrytning av ved samt nyetablering av träd i skogen. Som en del i skogens naturliga utveckling kan dessa processer medföra att området periodvis kan komma att få en förändrad karaktär. Området ska ha en naturlig hydrologi.
- Skogen ska utmärkas av olikåldrighet, luckighet och genomgående stor strukturell variation. Grova och gamla träd ska vara vanliga. Generellt ska tillgången på stående och liggande död ved vara stor.
- Typiska arter ska ha stabila eller ökande populationer.
- Främmande arter ska inte utgöra ett hot mot områdets naturvärden.

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

- Arealen lövrik grandominerad skog ska vara minst 350 ha

Skötselåtgärder

Fri utveckling

Skötselområdet ska huvudsakligen utvecklas fritt genom naturliga processer.

Åtgärder för att öka öppenheten och minska konkurrensen

Där igenväxning och förtätning av trädskiktet kan påverka områdets naturvärden negativt kan fällning eller ringbarkning av gran genomföras för att öka solinstrålningen och minska konkurrensen.

Åtgärder för att öka mängden substrat

Där brist på substrat som döda eller döende träd kan påverka områdets naturvärden negativt kan fällning av träd, ringbarkning eller andra liknande åtgärder genomföras för att öka tillförseln av substrat.

Markstörning

Där ett slutet och tjockt vegetationstäckes kan påverka områdets naturvärden negativt kan fläckvis markbränning eller mekanisk störning av markskiktet genomföras.

Främmande arter

Främmande arter som utgör ett hot mot områdets naturvärden bör tas bort

Hydrologisk återställning

Där diken eller annan tidigare markavvattning påverkar områdets naturvärden negativt kan en återställning av hydrologin genomföras.

Åtgärder i vägkanter, ledningsgator och andra öppna miljöer

Vägkanter eller annan öppen mark i anslutning till infrastruktur kan fungera som livsmiljö för pollinerande insekter och många andra skyddsvärda arter genom att erbjuda naturtyper som minskat kraftigt i odlingslandskapet såsom temporärt ohävdade marker, årligen slåtttrade eller extensivt skötta ytor. Där det finns potential att hysa skyddsvärda arter kan anpassade skötselåtgärder i områdets vägkanter och ledningsgator genomföras för att gynna dessa miljöer och arter. Det kan ske, i samverkan med t.ex. väghållare eller ledningsägare, exempelvis genom anpassad slåtter av blomsterrika vägkanter; genom att spara lövträd eller blommande lågväxande buskar i samband med röjning; genom att samla upp

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

avslaget material i samband med slåtter eller röjning; genom att skapa markblottor eller genom att placera ut död ved.

5.3 Skötselområde 3: Våtmarker

Areal: 312 hektar

Beskrivning

Området består av samtliga våtmarker i området, både öppna och trädklädda. Våtmarkerna har i stor utsträckning en ostörd hydrologi men diken finns på ett flertal ställen. Delar av våtmarkerna har hävdats genom främst slåtter.

Bevarandemål

- Skötselområdet ska huvudsakligen bestå av fysiskt och hydrologiskt intakta våtmarker.
- I området ska det finnas olika naturligt förekommande naturmiljöer med de strukturer, vegetationstyper och arter som hör till dessa naturmiljöer.
- De hydrologiska- och hydrokemiska förhållandena ska vara opåverkade. Hydrologin ska vara ostörd och det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. Grundvattenytan ska variera naturligt och vara hög under större delen av året.
- Skötselområdet ska präglas av naturliga ekologiska och hydrologiska processer såsom nederbörd, grundvattenflöden och översvämningar.
- Typiska arter ska ha stabila eller ökande populationer.
- Främmande arter ska inte utgöra ett hot mot områdets naturvärden.
- Arealen våtmarker skog ska vara minst 312 ha

Skötselåtgärder

Fri utveckling

Skötselområdet ska huvudsakligen utvecklas fritt genom naturliga processer.

Åtgärder för att motverka igenväxning

Där en ökad inväxning och dominans av buskar, sly och träd kan påverka områdets naturvärden negativt kan röjning genomföras för att öppna upp

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

området och gynna olika typer av örter, halvgräs och gräs. Hävd genom slåtter eller bete kan också genomföras.

Främmande arter

Främmande arter som utgör ett hot mot områdets naturvärden bör tas bort

Hydrologisk återställning

Där diken eller annan tidigare markavvattning påverkar områdets naturvärden negativt kan en återställning av hydrologin genomföras.

6 Skötsel för friluftsliv

För reservatets skötsel för friluftsliv redovisas här mål som beskriver vilket tillstånd som ska bevaras eller uppnås och därmed ge en tydlig bild av hur reservatets syfte ska tillgodoses. Här redovisas också skötselåtgärder som kan behöva vidtas i området för att syftet med naturreservatet ska kunna uppnås och som kan genomföras av Länsstyrelsen, som förvaltare av reservatet, i enlighet med reservatets föreskrifter och i mån av tillgängliga resurser.

Beskrivning

Naturreservatet har betydelse för friluftslivet genom möjligheten till att uppleva förhållandevis opåverkad natur och att nyttja området till exempelvis fiske, fågelskådning, bär- eller svampplockning.

Tillgängligheten till området består av den mindre landsväg som går väster om ån i nordsydlig riktning (väg 1093) och väg 1088 som korsar den sydligaste delen. Några mindre broar korsar ån.

Mål för friluftsliv

- Det övergripande målet för friluftslivet är att reservatet ska vara tillgängligt för naturupplevelser, rekreation och naturstudier utifrån sina befintliga förutsättningar.
- Det ska vara möjligt att på olika sätt få information om naturreservatets upplevelsevärden inför och under besök i området. Informationen ska också bidra till att syftet med områdesskyddet uppnås.
- Området ska ha en tillgänglighet så att besökare ska kunna ta del av de upplevelser området erbjuder och nyttja områdets anordningar.
- Reservatets intressanta naturmiljöer ska kunna besökas utan att de tar betydande skada.

Åtgärder för friluftsliv

- Informationsplatser bör finnas i anslutning till besöksintressanta platser eller där vägar/stigar ansluter till reservatet En lämplig lokalisering är i anslutning till den stugby som ligger nedströms Kvarnforsen vid reservatets södra del. Det bör också övervägas att genomföra ytterligare tillgängligsåtgärder vid Kvarnforsen samt längre upp längs ån.
- Information om naturreservatet på Länsstyrelsens webb, via appar och andra tekniska lösningar publiceras utifrån tillgängliga resurser och prioriteringar tillsammans med information om andra naturreservat i länet.

7 Övriga anordningar

I naturreservatet finns byggnader, vägar, leder och andra anordningar som inte kommer att förvaltas inom ramen för naturreservatets primära skötsel. Underhåll och annat är i övrigt tillåtet i enlighet med reservatets föreskrifter.

8 Nyttjanderätter

Jakt och fiske får bedrivas av jakt- och fiskerättsinnehavare enligt gällande lagstiftning och i enlighet med gällande reservatsföreskrifter. Jakttorn får uppföras och befintliga sikt- och skjutgator får röjas enligt reservatets föreskrifter.

9 Samråd angående renskötsel

Samråd mellan Länsstyrelsen och berörd sameby ska genomföras inför kommande skötselåtgärder i naturreservat som kan medföra påverkan på renskötseln. Båda parter ska kunna ta initiativ till samråd.

10 Utmärkning av gränser

Reservatet ska hållas väl utmärkt enligt svensk standard och Naturvårdsverkets anvisningar. Gränserna bör ses över med lämpliga intervall och målas om vid behov.

11 Sammanställning av skötselåtgärder

Skötselåtgärd	Hur/var	Prioritet
Gränsmarkering		1
Montering och underhåll av informationsskylt/ar	Avsnitt 6 och bilaga 2	1

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

Skötselåtgärd	Hur/var	Prioritet
Hydrologisk restaurering	Avsnitt 5 och bilaga 1	Vid behov
Åtgärder för att utöka livsmiljöer och öka mängden lämpligt substrat för skyddsvärda arter i skog	Avsnitt 5.2 och bilaga 1	Vid behov
Åtgärder för att förhindra spridning och etablering av främmande arter	Avsnitt 5	Vid behov

Tabell med sammanställning av skötselåtgärder. Siffran anger prioritetsordning om genomförandet av skötselåtgärderna begränsas av tillgängliga resurser. 1 är högsta prioritet och 3 lägsta.

12 Uppföljning och tillsyn

Tillsynen av naturreservatet utförs av naturvårdsförvaltaren i enlighet med Naturvårdsverkets riktlinjer. Tillsynen innefattar besiktning av att reservatets föreskrifter efterlevs.

Dessutom ska naturvårdsförvaltaren följa upp utmärkningar, skyltar och friluftsanordningar inom reservatet samt naturtyper och arter. Naturvårdsförvaltaren kan utse annan part att genomföra uppföljningen av anläggningar för friluftslivet samt naturtyper och arter. Brister och fel ska dokumenteras och åtgärdas. Tillsynen och uppföljningen av reservatet kommer tillsammans att utgöra ett underlag för en eventuell revidering av skötselplanen.

12.1 Uppföljning av skötselåtgärder

I samband med att skötselåtgärder utförs ska utgångsläget innan åtgärden, tidpunkt för åtgärd, åtgärdens omfattning och utförande samt uppnått resultat dokumenteras för att möjliggöra en långsiktig uppföljning.

12.2 Uppföljning av bevarandemål

Naturreservatets bevarandemål ska följas upp enligt fastställda metoder för uppföljning av skyddad natur. Uppföljningen kommer att ske utifrån reservatets skötselområden (bilaga 1) och enligt indelningen i naturtyper för basinventering av skyddad natur.

Bilagor

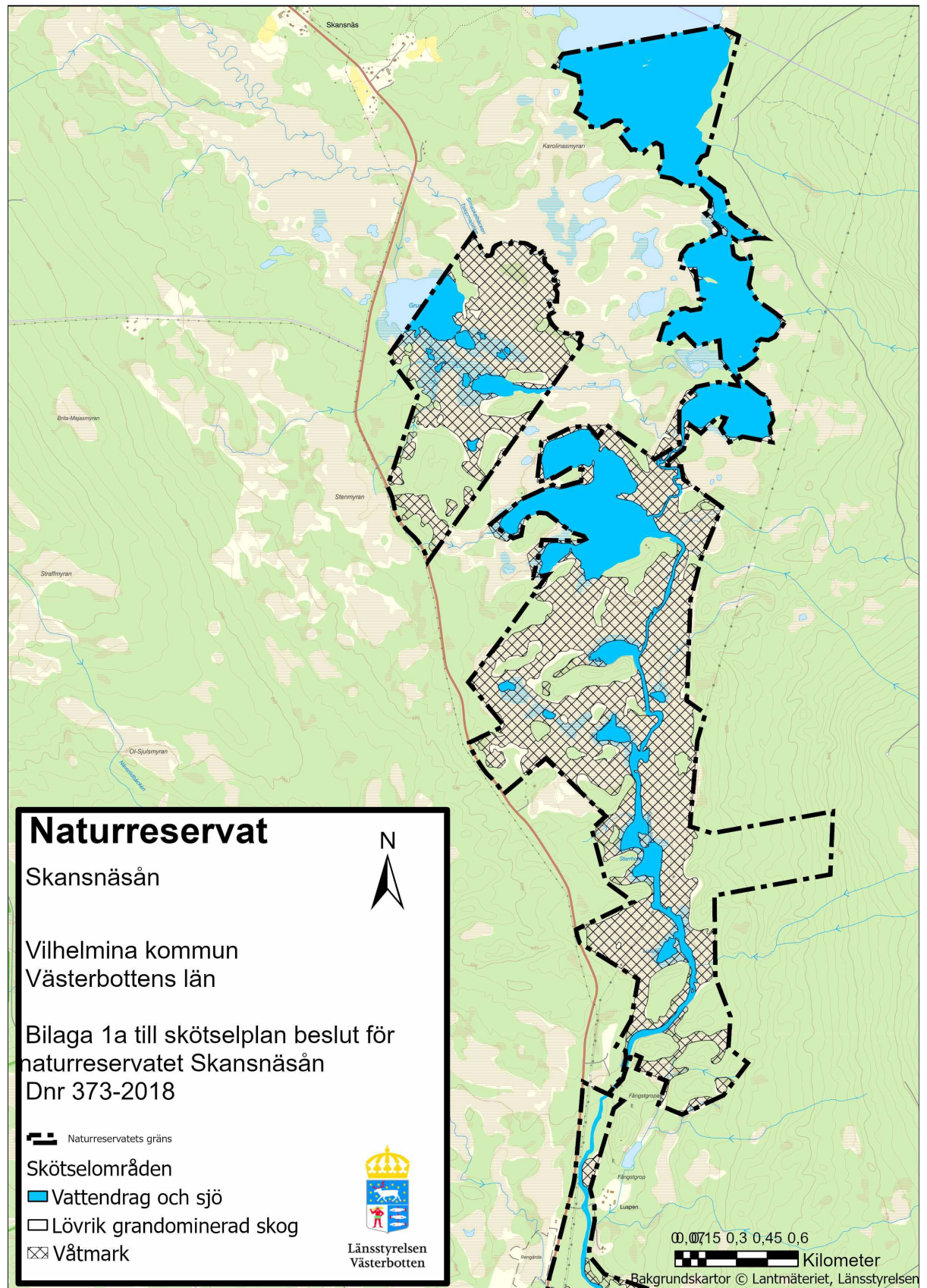
1a-b Karta över skötselområden för naturtyper

2a-b Karta över anordningar för friluftsliv

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

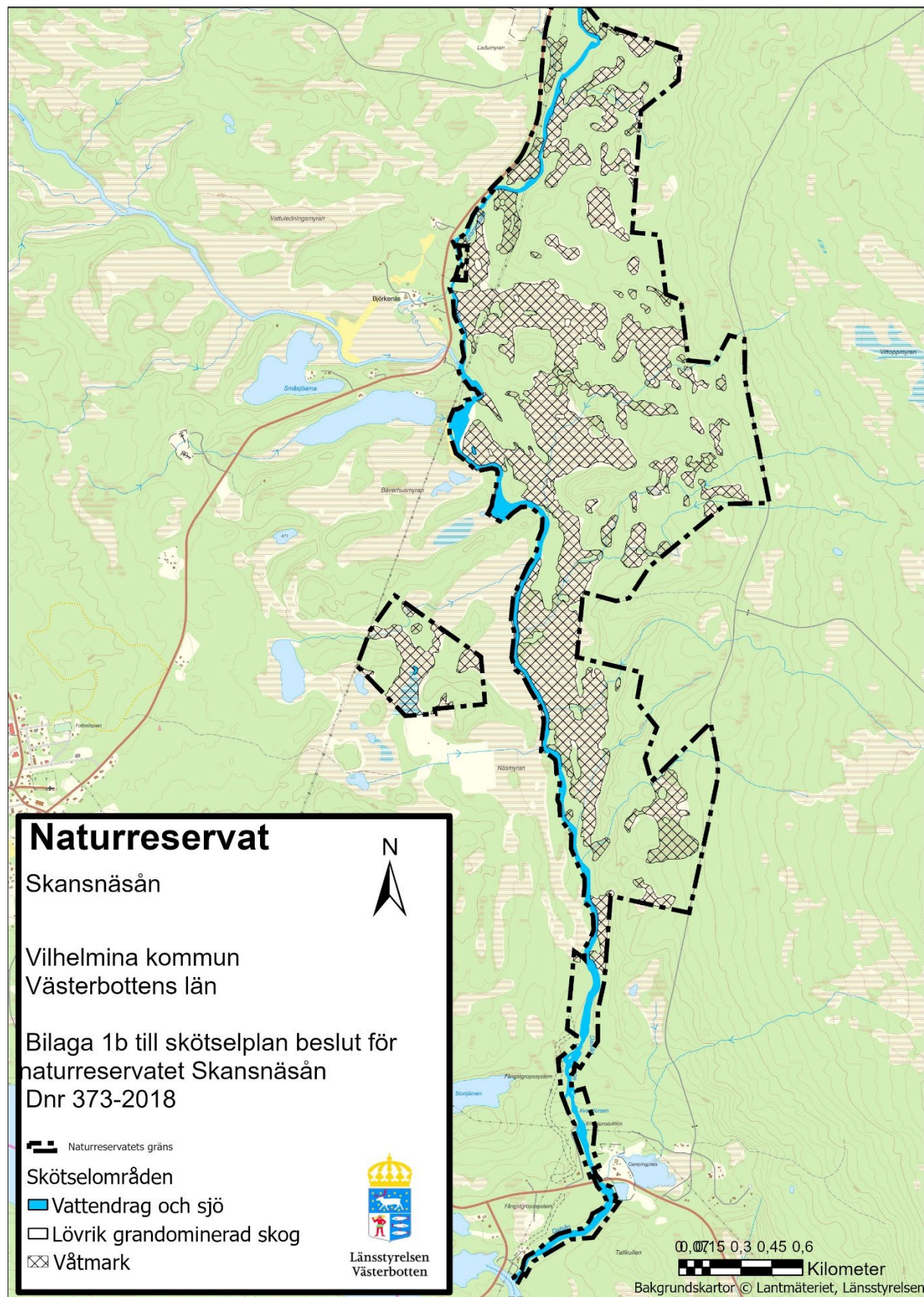
Bilaga 1a

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

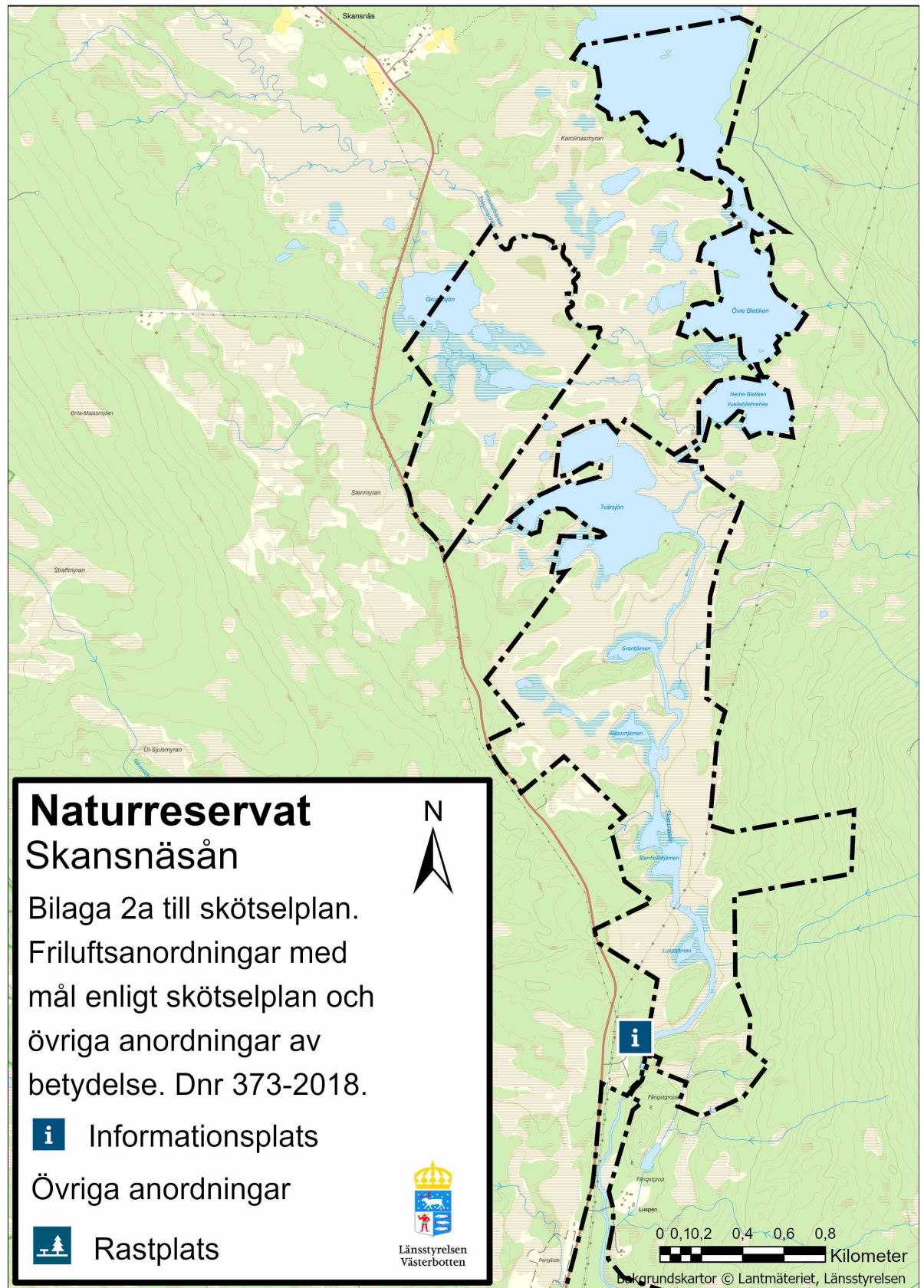
Bilaga 1b

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

Bilaga 2a

Datum
2024-12-17

Diarienummer
373-2018

Bilaga 2b

